

Primer intent de Biblioteca Pública a Barcelona,

per LLUÍS NICOLAU D'OLWER.

EL dia 2 de novembre de 1789 l'Assemblea Nacional declarà béns de la nació francesa tots els de les comunitats eclesiàstiques, entre els quals llurs biblioteques; també es confiscaren després les de tots els emigrats, i aquesta fou la més ampla basa de les Biblioteques de París. Més tard, un Decret de la Convenció, data 8 de Plujós de l'any II, prescriví la formació de Biblioteques Públiques en tots els departaments.

Promulgat solemniament a Barcelona, el dia 19 de març de 1810, el Decret de Napoleó I agregant Catalunya a l'Imperi Francès (les Tulleries, 8 de febrer), la legislació cultural de França, malgrat que l'hora no era gens propícia a què les arts de la pau florissin, no tardà en estendre's a la nostra terra.

No existia a Catalunya cap biblioteca pública de l'Estat,* i el general Lacombe Saint Michel promulgà, en el *Diari del Govern de Catalunya y de Barcelona* (10 maig 1810), el Decret que segueix:

Lacombe St. Michel, General de Divisió, Inspector General de Artilleria, Gran Oficial de la Legió de Honor, Caballer de la Corona de Ferro, y Gobernador de la Ciutat de Barcelona.

Per los poders que Sa Excelencia lo Senyor Mariscal del Imperi, Duch de Castiglione, y Gobernador General de Catalunya nos ha donat,

Desitjant concórrer en quant las circunstancias ho permeten, al succes de la instrucció publica, y a la extensió de las llums en lo Govern que se nos ha confiat, Decretem:

* A Barcelona hi havia *Colegio de Cirugia*, i per tant, si es complia la Reial Cèdula de Carles IV donada a Aranjuez el 6 de maig de 1804 (*Ley 5.ª, tít. 10, lib. 8.ª de la Novísima Recopilación*), devia esser pública la seva biblioteca, però aquesta era, naturalment, d'una sola especialitat. Les biblioteques episcopals, encara que manades formar per Carles III (*Ley 5.ª, tít. 13, lib. 2.ª, Nov. Rec.*, El Pardo, 17 febrer de 1771) no eren realment ni públiques ni de l'Estat. — Biblioteques de l'Estat, i públiques fins a cert punt, a Espanya no n'hi havia més que dues de Madrid: la Reial (ara Nacional) oberta per Felip V en 1716, i la de Sant Isidre, per Carles III en 1785 (*Leyes 1.ª-4.ª, tít. 19, lib. 8.ª, Nov. Rec.*).

ART. I. Se formarà en Barcelona una Comissió de Ciències y Arts, encarregada de recullir y classificar tots los llibres procedents de las llibrerías dels Convents, y altres establiments suprimits, com també de las casas dels propietaris, de las quals son considerats com emigrats.¹

II. Dita Comissió procurarà indagar los llibres y altres obras de literatura que existian quant los propietaris desaparegueren de sas casas, o quant los Regulars foren despatxats²: practicarà diligències per saber lo que se ha fet dels que faltan, y han estat sostrets en los temps de confusió; y podrà fer compareixer los despulladors devant los Tribunals.

Lo Senyor Director de Dominis farà enviar los llibres que están en poder de sa administració.

III. La Comissió nos proposarà un lloch convenient entre los que existeixen en los Convents ahont hi había llibres y farà transportar allí tots los llibres, manuscrits, mapas, dibuixos &c. que recullirà, y dels quals farà un catàlogo circumstanciats, que subjectarà a nostra aprovació.

Las máquinas, y en general tot lo que pertany al estudi y ensenyansa de las ciencias exàctas, naturals &c. serán del ram de dita Comissió, que igualment las farà transportar al lloch per est fi destinat.

IV. La Comissió se emplearà en la formació de una llibrería pública, componentla de un exemplar de cada una de las obras que haurà trobat, clasificantlos segons lo orde de estudis: també juntarà en ella las máquinas é instruments de Matemáticas, Física, Química, &c. Los mapas topografichs, plans y memorias militars se clasificaran a part, per ser depositats en los arxius del Estat Major del Govern.

Los exemplars duplicats igualment posats y classificats a part, formaran una altra llibrería; lo que quedarà se vendrà de orde nostre, y lo producte se guardarà per subvenció dels gastos de est establiment.

V. La llibrería estarà provisoriament baix la custodia de la Comissió; nos reservam, quant vingua lo cas, lo anomenar un Bibliotecari.

VI. Los transports, obras y disposicions indispensables per lo present, se faran ab lo modo menos costós; Nos, sobre la nota dels gastos que la Comissió nos donará destinarem fondos per la subvenció.

VII. La Comissió tindrà un President, un Tresorer, que será un dels membres de la mateixa Comissió, un Secretari Relator, y Guarda Arxiu o Arxiver, y un Secretari adjunt.

Los membres de la Comissió son:

Los Senyors: Fabre, Coronel de Artillería, President. — Lo Pare Marcobal, Religió Agustiniana.³ — Lo Pare Sopena, Religió Dominica. — Comes, Canonge de la Cathedral. —

1. Vegi's els Decrets de 24 març i 25 abril de 1810.

2. Quan Catalunya encara formava part d'Espanya, un Decret del rei Josep Napoleó (Madrid, 18 d'agost 1809) suprimí totes les ordres regulars. No he vist la promulgació d'aquest Decret a Barcelona, però consta que en 16 d'octubre manà formar inventari de tots els béns de les comunitats monàstiques el general Duhesme, i que es segellaren llurs biblioteques i arxius (Ferrer, *Barcelona cautiva*, IV, p. 283).

3. També a França foren religiosos exclaustats bon nombre dels que inventariaren i classificaren els llibres devinguts del domini nacional.

Lo Doctor Godayol, Prebere. — Ignasi Ametller, Doctor en Medicina.¹ — Anton Campa, President de la Cort criminal. — Mariano Ubach, Jutge de la mateixa Cort. — Durand, Inspector de Viures del exercit, Secretari Relator y Arxiver. — Joseph Tastu² fill, Impresor y Llibreter, Secretari adjunt.

Las funciones de dits membres serán gratuitas y honorificas.

Fet en Barcelona lo dia 8 de Maig de 1810. — Firmat. — Lacombe St. Michel.

No tinc dades del que féu la Comissió de Ciències i Arts. El canonge Barraquer³ fa suposar que la intervenció en ella dels comissaris regulars, allargant intencionadament els tràmits, impedí que la Biblioteca s'arribés a obrir. De totes maneres, la tasca de dita Comissió no podia sobreviure a la caiguda de l'Imperi i a la restauració fernandina. Fins després de mort el rei, enemic personal de la cultura, no hi ha cap més intent de biblioteca. La formació d'aquesta es deu al triomf definitiu del règim lliberal, que — és curiós d'assenyalar-ho — seguí la mateixa via que mig segle enrera havia obert la França.

Després de la Llei d'extinció general de les comunitats regulars (22-29 juliol 1837), vingué la Reial Ordre de 28 setembre 1838 prescrivint la formació de biblioteques universitàries amb els llibres de les conventuals. I bé que aquesta R. O. al·ludeixi unes *Comisiones artisticas*, que següien encarregades de les biblioteques a les capitals no universitàries, el fet d'anomenar-les *provincials* mostra que no eren anteriors al 30 de novembre de 1833.

1. D'aquest metge, les obres del qual servien de text molt després de la seva mort, en parla En J. Corminas en el seu *Suplemento al Diccionario...* d'En Torres Amat, p. 11.

2. Sobre En Tastu (1787-1849), vegi's A. Pagès, *Notice sur la vie et les travaux de Joseph Tastu* (*Revue des Langues Romanes*, XXXII, any 1888), que ignora, però, que fos nomenat secretari adjunt de la Comissió de Ciències i Arts, i fins que estés a Barcelona per aquell temps.

3. *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*, por D. Cayetano Barraquer y Roviralta, canónigo chantre de la catedral de Barcelona. Barcelona, 1915; vol. I, p. 42.